

**O
P
E
R
A**

BALTYCKA

TOSCA

PAŃSTWOWA
OPERA I FILHARMONIA BAŁTYCKA W GDAŃSKU

Dyrektor:
Tadeusz Rybowski

Dyrektor Artystyczny:
Dr Zygmunt Latoszewski

G I A C O M O P U C C I N I

TOSCA

O P E R A W 3 - C H A K T A C H

LIBRETTO L. ILLICA i G. GIACOSA wg DRAMATU SARDOU

Kierownictwo muzyczne
dr ZYGMUNT LATOSZEWSKI

Reżyseria:
JÓZEF GRUBOWSKI

Scenografia:
ROMAN BUBIEC

Kierownik wokalny:
STEFAN BELINA-SKUPIEWSKI

Asystent reżysera
Ryszard Slezak

Kierownik chóru
Tadeusz Jakubowski

Asystent dyrygenta
Zbigniew Bruna

Orkiestra i chór Państwowej Opery i Filharmonii Bałtyckiej

PREMIERA — 25 CZERWCA 1960 ROKU

DZS 14

GIACOMO PUCCINI

Autor opery „Tosca” — Giacomo Puccini — urodzony dnia 23 grudnia 1858 r. w Lucca pochodził ze znanej rodziny muzyków: prapradziad Giacomo — ur. w 1712 r. — prowadził orkiestrę republiki, był wybitnym kompozytorem muzyki kościelnej i nauczycielem Guglielmi’ego, pradziad Antonio — (ur. 1747) i dziad Domenico (ur. 1771) byli kompozytorami utworów kościelnych, a ojciec jego Michele — (ur. 1813) dyrektorem konserwatorium i znanym mecenasem sztuki, któremu Puccini dedykował w r. 1864 swoje Requiem.

Po kilku próbach młodzieńczych, jeszcze jako student mediolańskiego konserwatorium napisał swój pierwszy utwór orkiestrowy „Sinfonia Capriccio”. Był uczniem Bazzini’ego i Ponchielli’ego, pod którego wpływem napisał pierwszą operę (w jednym akcie), do libretta Fontany p. t. „Le Villi”. Dzięki przyjacielskiemu stosunkowi kompozytora Arrigo Boito, który momentalnie poznał się na oryginalnym talencie Puccini’ego dnia 31 maja 1884 r. odbyło się jej pierwsze przedstawienie w mediolańskim teatrze Dal Verme, a w następnym roku opera ta w poprawionej wersji odniosła wspaniały sukces w Scali.

Dzięki finansowemu poparciu Ricordi’ego, pisze następną operę „Edgar”, której premiera odbyła się dnia 21 kwietnia 1889 r. również w Scali pod dyrekcją Toscaniniego. Utwór ten napisany do libretta Fontany wg melodramatu Alfreda Musseta pt. „La Coupe et les levres” nie został przyjęty przychylnie. Dopiero wystawiona 1 lutego 1839 r. na scenie Teatro Regio w Turynie opera „Manon Lescaut” do libretta Giacosa i Illica wg powieści Prevost’a, przynosi kompozytorowi pierwsze trwałe powodzenie, otwierając cykl znanych jego oper.

Wspaniałym tryumfem Autora stała się premiera opery „La Boheme”, dnia 1 lutego 1896 r. w Teatro Regio w Turynie. Giacosa i Illica oparły konstrukcję libretta na powieści Murgera oddając znakomicie życie paryskiej cygannerii z lat trzydziestych zeszłego stulecia.

Wystawiona 14 stycznia 1900 r. na scenie Teatro Costanzi w Rzymie „Tosca” była potwierdzeniem jego geniuszu. Niejednego z widzów zadziwić może fakt, dlaczego tak wra-

żliwy twórca wziął na swój warsztat kompozytorski tak okrutny temat. Biografowie twierdzą, że w okresie pisania „Cyganerii” widział on w Paryżu przedstawienie dramatu Wiktora Sardou „La Tosca” z Sarą Bernhardt. Od tego czasu postanowił napisać operę na ten temat. Doświadczeni Giacosa i Illica przetopili tekst dramatyczny na libretto operowe, które Sardou uznał za lepsze od samej sztuki. Rzecz bez precedensu chyba jedyna w historii opery.

Puccini pracował bardzo intensywnie nad muzyką nowej opery. Zdawał sobie sprawę z tego co tworzył: „Jestem przekonany, że dramata na przeciw którego stanąłem, ująłem w takie barwy, że lepiej tego zrobić już nie potrafię” — pisał w jednym z listów. W największym oczekiwaniu nadszedł dzień premiery. Dyrygent Mugnone włożył w to dzieło cały swój zmysł artystyczny, tak, by każdy takt partytury żył pięknem swej muzyki. I mimo, że sama premiera przeszła w bardzo nerwowej atmosferze z uwagi na próbę dokonania jakiegoś zamachu bombowego, to jednak „Tosca” stała się pełnym tryumfem muzyki. — Duety miłosne, kantylena arii lub solowe fragmenty orkiestry (gawot, początek trzeciego aktu) są przepiękne i fascynujące. Adami w swojej monografii o Puccinim pisze: „Entuzjazm publiczności wzrastał z każdym fragmentem opery. Musiano powtarzać obie arie tenora, arie sopranu, imponujące „Te Deum” i koniec duetu z III aktu. Solistów i kompozytora wywoływano w tym dniu 21 razy.

Szóstą z kolei operą była „Madame Butterfly”. Illica i Giacosa przygotowali libretto na temat wschodni wg. tekstu Davida Belasco. Premiera, która odbyła się 17 lutego 1904 r. w mediolańskiej „Scali” zakończyła się kompletnym fiaskiem. Kompozytor przerobił jednak szybko pierwszą wersję i w maju tego roku wystąpił w Brescii z nową premierą, której sukces przewyższył wszystkie dotychczasowe osiągnięcia. Należy zaznaczyć, że był to również sukces naszej znakomitej prmadonny Salomei Kruszelnickiej w roli tytułowej.

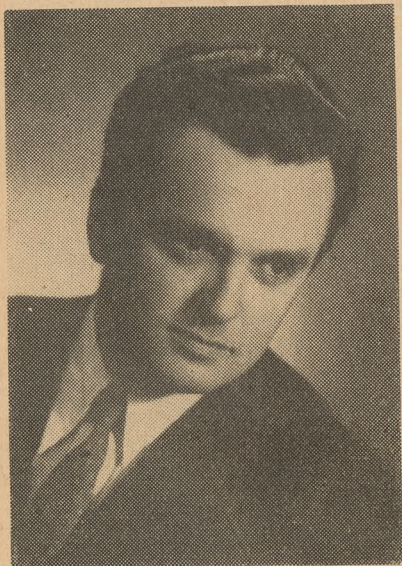
Te trzy opery: Cyganeria, Tosca i Madame Butterfly utrwaliły nazwisko autora i uczyniły je nieśmiertelnym. Nie ma na świecie teatru operowego, który by w swoim repertuarze nie miał jednej z tych trzech pozycji. Każdy tenor próbuje swych sił w pięknych ariach Rudolfa i Cavaradossi'ego, każdy sopran marzy o roli jednej z heroin Puccini'ego, tak jak pragnieniem barytonów jest rola Scarpia. Natomiast nie eksponował autor głosu basowego i altowego.

Po roku 1904 był raczej zainteresowany wystawianiem swych dzieł na scenach operowych całego świata w związku z czym dużo podróżował. Sława i triumfy nie pozwalały mu na wnikliwą pracę. Tworzył wolno i z coraz mniejszą pasją.

Na zamówienie amerykańskie powstaje opera „Dziewczyna z Zachodu”. Premiera odbyła się dnia 10 grudnia 1910 r. w Nowym Jorku pod dyrekcją Toscaniniego z Enrico Caruso i Adamem Didurem w głównych rolach. 27 marca 1927 r. sprezentował światu swą 3-aktową operę „La Rondine” („Jaskółka”), którą wykonano w Monte Carlo, a 14 grudnia 1918 r. Nowy Jork wystawia tryptyk na który złożyły się trzy jednoaktówki: „Il Tabarro”, „Suor Angelica” i „Gianni Schicchi”, w którym autor przeszedł od tragedii, przez temat mistyczny do komedii. W 1920 r. zaczął pracę nad ostatnią swoją operą „Turandot” wg. Gozziego z tekstem Adamiego i Simoniego. Śmierć przerwała jednak twórczą pracę kompozytora. Rozwijający się rak krtani spowodował zgon, który nastąpił dnia 29 listopada 1924 r. w Brukseli gdzie przebywał na leczeniu. Ciało Giacomina spoczęło w kaplicy willi w Torre del Lago. Operę, którą dookończył na podstawie zachowanych szkiców Franco Alfano, wykonano w mediolańskiej „Scali” dnia 25 kwietnia 1926 r. pod dyrekcją Toscaniniego. Jednak w miejscu, w którym autor przerwał pracę zapadła kurtyna i zapanowało głuche milczenie: uczczono pamięć twórcy.

Dr Zygmunt Latoszewski

Józef Grubowski

Roman Bubic

14 stycznia tego roku minęło 60 lat od daty premiery „Tosca” na scenie Teatru Costanzi w Rzymie. W okresie tych 60 lat cywilizacja i kultura narodów zrobiła ogromny skok naprzód, a myśl ludzka rozwiązała szereg problemów techniki z których całą garścią czerpie swe zdobycze teatr współczesny. Malowaną dekorację przenoszącą całe budowle i autentyczne wnętrza na scenę, zastąpiono skrutem architektonicznym i światłem elektrycznym, które nadaje dzisiaj kształt sceniczny utworu i pozwala eksponować nam jego treść, jego myśl za sadniczą i rzecz najważniejsza: muzykę i aktora. Muzyce musi być podporządkowane każde nasze działanie, każda nowość, którą mamy zamiar wprowadzić na scenę i z niej to powinniśmy czerpać kierunek naszych poczynań. Gdy np. w I akcie po wejściu Cavaradossiego, jego pytaniu „co robisz” i odpowiedzi zakrystiana: „odmawiam Angelus” zabrzmiał w orkiestrze temat pięknej nieznanym markizy Attavanti, Cavaradossi nawiąże do klęcznika przy którym ona zawsze się modliła, gdyż tylko z klęcznikiem temat ten powinien się skojarzyć. Stąd jasny wniosek, że każdy temat w muzyce musi być przez scenę respektowany i oprawiony w osobną ramę.

Lecz „Tosca” to nie tylko piękna muzyka, to również konflikt pomiędzy despotyzmem władzy który reprezentuje szef policji Scarpia a ruchem wyzwolenicznym, którego reprezentantami są Angelotti i Cavaradossi.

Nową realizację „Tosci” na scenie Opery Bałtyckiej cechuje obok skrótu dekoracyjnego również oszczędność działania scenicznego. Opisowość naturalizmu zastąpiono skrótem, który ma pokazać aktora również w procesie myślenia. Mamy nadzieję, że realizacja ta pozwoli najszerszym warstwom społeczeństwa poznać jedno z najpiękniejszych dzieł literatury operowej.

GRUBOWSKI

O B S A D A

TOSCA

- Zofia Czepielówna ✓
- Maria Zielińska

CAVARADOSSI

- Stefan Cejrowski
- Zygmunt Czarnota
- Jan Kusiewicz ✓

SCARPIA

- Czesław Babiński
- Kazimierz Sandurski ✓

ANGELOTTI

- Jerzy Podsiadły
- Jerzy Szymański ✓

ZAKRYSTIAN

- Jan Gdaniec ✓
- Wacław Prabucki

SPOLETTA

- Franciszek Kokot ✓
- Grzesław Wielikaniec

SCIARRONE

- Lech Białachowski ✓
- Paweł Trzebiatowski

DOZORCA WIĘZIENNY

- Lech Stachowski

PASTUSZEK

- Anna Węgrzyn-Sliwińska
- Maria Woroniecka ✓

Przygotowanie solistów

Urszula Kulkowa
Helena Zwijasowa

Inspicjenci

Michał Kaszyc
Lech Stachowski

STRESZCZENIE AKCJI

Akt I.

Angelotti, były konsul republiki rzymskiej, obecnie więzień stanu, zdołał uciec z więzienia w zamku Św. Anioła i ukryć się w kościele św. Andrzeja della Valle. W miejscu poprzednio umówionym z siostrą jego, hrabiną Attavanti, znajduje Angelotti klucz od kaplicy i tam się kryje. Zakrystian słyszy wprawdzie kroki i szmery w pustym kościele, ale jest przekonany, że to wszedł malarz Mario Cavaradossi, który właśnie w tym kościele maluje obraz Marii Magdaleny. Nadchodzi zresztą i sam malarz. Angelotti, który jest jego przyjacielem, woła go i prosi o pomoc. Tymczasem z ulicy słychać wołanie Toski, słynnej śpiewaczki, kochanki malarza. Słyszając jej głos Cavaradossi daje Angelottiemu koszyczek, w którym miał przygotowane dla siebie śniadanie, i zamyka go znowu w kaplicy. Otwiera teraz drzwi swej ukochanej; Tosca wchodzi, ogląda obraz i rozpoznaje w malowanej świętej rysy hrabiny Attavanti. Zazdrosna kochanka robi scenę malarzowi. Cavaradossi zdołał jednak jakoś ułagodzić jej gniew i umawiają się, że po przedstawieniu odprowadzi Toscę do domu. Po wyjściu śpiewaczki Mario wyprowadza z kaplicy Angelottiego, który znajduje za ołtarzem cywilne ubranie, ukryte tam przez jego siostrę, mimowolny model malarza. Zaledwie zdołał uciec tajemnym przejściem, wiodącym do domu przyjaciela, który go sam tamtędy prowadzi, gdy wystrzał armatni oznajmia o ucieczce więźnia. Wbiega zakrystian z wiadomością o „klęsce” Bonapartego pod Marengo i ogromnie podniecony, zwołuje śpiewaków kościelnych, którzy wieczorem w pałacu królowej mają śpiewem uczcić to radosne zdarzenie. Wieczór ten Tosca ma uświetnić swym wspaniałym śpiewem. Wchodzi baron Scarpia, szef policji, w towarzystwie agenta Spoletty, aby osobiście szukać zbiegłego więźnia. Podejrzenie, że Cavaradossi ułatwił ucieczkę więźniowi, jest Scarpii bardzo na rękę,

gdyż kocha się on w Tosce i chciałby rozdzielić parę kochan-
ków. Scarpia znalazł wachlarz pozostawiony przez hrabinę
Attavanti i pokazując go Tosce, która właśnie nadeszła, roz-
budza ponownie zazdrość w śpiewaczce. Przy tej sposobności
Scarpia wyraża w ostrożnych słowach swoje uwielbienie dla
Toski. Tosca płacząc wybiega z kościoła. Scarpia nakazuje
Spolecicie śledzić ją. Tymczasem kościół zapelnia się wiernymi,
którzy na wieść o „klęsce” Bonapartego przybyli, aby odśpie-
wać Te Deum.

Akt II.

Apartament Scarpii w pałacu Farnese. Zbiegłego więźnia
nie znaleziono, zaaresztowano tylko Cavaradossiego, jako po-
dejrzanego o pomoc w ucieczce Angelottiemu. Malarz nie
przyznaje się do niczego i nie zdradza miejsca pobytu więźnia,
to samo nakazuje uczynić Tosce, która właśnie nadeszła. Ma-
larza wyprowadzają i biorą na tortury. Scarpia zaczyna zale-
cać się do Toski, a z dołu słyhać coraz głośniejszy krzyk bólu
męczzonego Cavaradossiego. Udręczona Tosca wyjawia miejsce
pobytu więźnia. Do pokoju wnoszą zakrwawionego malarza,
który dowiedziawszy się, że Tosca zdradziła miejsce schronie-
nia Angelottiego, przeklina ją. Cavaradossiego wyprowadzają
a Scarpia zaprasza Toskę, by zjadła z nim kolację. Tosca pyta
go, jaka jest cena uwolnienia jej ukochanego, a wówczas Scar-
pia odpowiada, że ocali malarza, jeśli ona zostanie kochanką
jego, Scarpii. Przynoszą wiadomość, że Angelotti, nie chcąc
wpaść w ręce zbirów Scarpii, odebrał sobie życie. Teraz zginąć
ma Cavaradossi. Zrozpaczona Tosca zgadza się na warunki
Scarpii. Zarządza on fałszywą egzekucję Cavaradossiego,
którą mają wykonać następnego dnia rano, a na żądanie
Toski wystawia także przepustkę dla niej i dla Maria na wy-
jazd za granicę. Teraz oczekuje swojej nagrody, ale gdy zbli-
ża się do śpiewaczki i chce ją objąć, chwyta ona ze stołu
nóż i wbija mu w serce. Zabiera przepustkę wystawioną przez
Scarpie i odchodzi.

Akt III.

Zamek św. Aniola w Rzymie. W dali rozbrzmiewa pieśń
Pastuszka pędzącego bydło na pastwisko. Oddział straży od-
prowadza Cavaradossiego do więzienia. Cavaradossi prosi do-

zorcę więzienia o pozwolenie napisania listu, za co ofiaruje mu pierścień. Pisze do Toski słowa najtkliwszej pociechy, lecz ona sama nadchodzi i pokazuje mu przepustkę wydaną przez Scarpinę. Mówi mu, że egzekucja będzie fałszywa, ale że musi udawać zabitego. Gdy żołnierze odejdą, ona przyjdzie po niego i razem uciekną za granicę. Bije dzwon. Dozorca wzywa Maria. Oficer prowadzi go pod mur i zawiązuje mu oczy. Mario cieszy się nadzieją wolności i szczęścia z Toską. Padają strzały i Mario osuwa się na ziemię. Tosca podbiega do leżącego — może już wstać, nikogo nie ma! Ale Mario nie wstaje i wreszcie śpiewaczka widzi, że jej ukochany został naprawdę rozstrzelany. Z krzykiem rozpaczy pada na jego zwłoki. Znowu słychać głosy, nadbiegają ludzie — zabójstwo Scarpini zostało odkryte. Wpada Spoletta wołając, że Tosca drogo zapłaci za życie Scarpini. Mym własnym życiem! — odpowiada śpiewaczka i skacze w przepaść z wysokiego muru zamku św. Anioła.

ZESPOŁY ARTYSTYCZNE PAŃSTWOWEJ OPERY I FILHARMONII BAŁTYCKIEJ

SOLIŚCI

Soprany

Czepielówna Zofia
Droszyńska Stanisława
Kosnowska Kinga
Manikowska Felicja
Markiewicz Nina
Mołoń Helena
Tłomińska Eufemia
Zielińska Maria
Zimna Danuta

Mezzo-soprany

Borowska-Podsiadły
Leokadia
Woroniecka Maria
Węgrzyn-Śliwińska Anna

Tenory

Cejrowski Stefan
Czarnota Zygmunt
Figas Józef
Kokot Franciszek
Kusiewicz Jan
Lewandowski Feliks
Wielikaniec Grzesław

Barytony

Babiński Czesław
Banaszczyk Eugeniusz
Gdaniec Jan
Prabucki Wacław
Sandurski Kazimierz
Stachowski Lech
Wojniłło Rajmund

Basy

Białachowski Lech
Kaszyc Michał
Podsiadły Jerzy
Szymański Jerzy
Trzebiatowski Paweł
Wlazło Marian

Inspicjenci:

Michał Kaszyc
Lech Stachowski

Korepetytorzy solistów:

Urszula Kulkowa
Helena Zwijasowa

C H Ó R - C H Ó R

Soprany:

Adamczyk Stefania
 Adamczyk Wiesława
 Chudzicka Ludgarda
 Dowbór Jadwiga
 Gibczyńska Stanisława
 Kolasińska Urszula
 Korzeniowska Jadwiga
 Lupińska Krystyna
 Massalska Halina
 Nawrocka Teresa
 Piepkówna Kornelia
 Pilchowska Genowefa
 Podbilska Michalina
 Pomorska Donata
 Różycka Stanisława
 Właśnieńska Irena

Tenory:

Badura Jan
 Bykowski Edward
 Cejrowski Czesław
 Cimaszewski Tadeusz
 Czerski Wiesław
 Dąbkowski Andrzej
 Dubrawski Mieczysław
 Korniago Józef
 Korzep Antoni
 Kosnowski Jerzy
 Kulka Konstanty
 Orlik Tomasz
 Szydłowski Jan
 Zwiernik Jan

Alty:

Andersz Czesława
 Bartkowiak Halina
 Babicka Danuta
 Downarowicz Maria
 Filipiak Władysława
 Gachowa Zofia
 Jarecka Janina
 Kordulska Barbara
 Luterek Apolonia
 Łukowska Maria
 Radtke Urszula
 Ringerowa Kazimiera
 Strehłowa Stefania
 Wlazłowa Pelagia

Basy:

Dąbrowski Marek
 Gołąb Raman
 Kalinowski Mieczysław
 Kasprzyk Władysław
 Korzeniowski Janusz
 Kruciński Mieczysław
 Nowiński Kazimierz
 Rawicz Bohdan
 Skulski Florian
 Sosiński Władysław
 Suski Zdzisław
 Szławski Zdzisław
 Wosik Stefan
 Załuski Jakub

Inspektor chóru: **Kazimierz Nowiński**

Korepetytor: **Henryk Spychała**

Orkiestra Państw. Opery i Filharmonii Bałtyckiej

DYRYGENCI: Z. LATOSZEWSKI, J. MICHALAK, Z. BRUNA

SKRZYPCE

Szmaj Wojciech (koncertmistrz)
Kochański Tadeusz (koncertmistrz)
Bujalski Franciszek
Czarnecki Czesław
Peisert Andrzej
Gbioreczyk Ludwik
Niemiro Henryk
Huzarski Kazimierz
Sekura Tadeusz
Mieńko Michał
Zielińska Irena
Kucal Jerzy

II SKRZYPCE

Kosiorek Stanisław
Sztukowski Sylwester
Malecki Jerzy
Butowski Waclaw
Osterczy Stefan
Jeziorny Wiesław
Brochocki Bronisław
Jellaczye Jerzy
Brochocka Maria
Tomczyk Bernard

ALTÓWKI

Smilgin Mieczysław
Wojtkowski Jerzy
Sypniewski Zygmunt
Jodłowski Edward
Papiernik Stanisław
Manikowski Kazimierz

WIOLONCZELE

Suchecki Roman (koncertmistrz)
Pokorniecki Franciszek (koncertmistrz)
Baryła Karol
Tomczak Tadeusz
Zaborowski Jan
Mokrzecki Lech
Andrzejewski Tadeusz
Subocz Zbigniew

KONTRABASY

Piotrowicz Edwin
Rosiek Stanisław
Zapolski Bolesław
Pilec Antoni
Wojewódka Józef
Hański Bronisław

HARFA

Winiewicz-Gbioreczyk Halina

FLETY

Gagałka Waclaw
Kaziński Jarosław
Wojakowski Wiesław
Wiliński Jerzy

OBOJE

Gassan Erwin
Sekowski Stanisław
Chrapkowski Henryk

ROZEK ANGIELSKI

Buczkowski Romuald

KLARNETY

Świercz Władysław
Strzelczyk Józef
Zaremba Jan
Pietras Andrzej

BAS-KLARNET

Trambowicz Ludwik

FAGOTY

Piłat Maksymilian
Pawłowski Jerzy
Raduła Benedykt
Nadrowska Halina

WALTORNIE

Filpowicz Kazimierz
Klimek Zygmunt
Suchoples Aleksander
Wobiszczewicz Włodzimierz
Brzostek Leon
Kohnke Józef

TRĄBKI

Krysiński Józef
Łukaszewicz Jan
Burdynowski Józef
Gonczorowski Jerzy

PUZONY

Trus Aleksander
Kasprzycki Alfons
Tuzinowski Jan
Grygorowicz Edward

TUBA

Tęcza Karol

PERKUSJA

Szymański Marian
Rugienis Bronisław
Brzeski Witold
Wiśniewski Waclaw

Inspektor orkiestry:

Klimek Zygmunt

Korektor fortepianów

Nowiński Kazimierz

Cena zł 2,50

Biblioteka PWSM Gdańsk

Dział

Autor

Tytuł

Nr inw.

14